

Davvisámegiela *-nláhkai* ~ *-nládje* -suffiksála ii-finihtta vearbaráhkadusat*

JUSSI YLIKOSKI

1. Álggahus

Dássáš sámegielaide ii-finihtta vearbahámiid ja -ráhkadusaid dutkamis leat oaidnimis guokte sierralágan váldolinjjá. Nugo sámi dutkamis obalohkáii, árat lappologat leat govvidan «sámegiela» measta juogekeahtes ollisvuohtan ja sis lea leamaš beroštupmi earenoamážit sámegiela boarráseamos ja dan mielde maiddáii sámegiela fuolkegielaide dutkama dáfus miellagiddevaččamus morfologalaš ja syntávssalaš fenomenaide (omd. Korhonen 1974, Bartens 1978).

Ođđaset dutkan fas lea giedahallan sámegiela – ja geavadis namalassii davvisámegiela – synkronalaš perspektiivvas, ja diakronalaš gažaldagat leat dalle guđđojuvvon sekundáran; ovdamearkan dákkár dutkamušain sáhtta namuhit ee. O. H. Magga (1986) infinihttakomplemeanttaid ja iežan (Ylikoski 2002, 2004) friddja ii-finihtta vearbaráhkadusaid dutkamušaid. Iežan čállošii lean goittotge gidden fuomášumi dasa, ahte sámegiela ii-finihtta morfosyntávssa nuppástusat eai gula dušše giela historjái, muhto dálá davvisámegielas vuhttojit mánggalágan vearbaráhkadusat mat sáhttet dulkojuvvot «ođđa» iehčanas vearbahápmiin; dákkár hámit leat ovdamearkka dihte *miin-* ja *ndihte-*gehčosiiguin ráhkaduvvon hámit cealkagiin *Piera dagai riikkosa juhkamiin/juhkandihte* [dahje *juhkan dihte*] vuola.

---

* Giittán *Sámi dieđalaš áigečállaga* referee-árvoštalli árvvolaš kommeanttain ja fuomášumiin, maid son lea buktán ovdan dán čálloša árat veršuvnnas. Giittán maiddáii Ante Aikio, Marjatta Jomppasa ja Pekka Sammallahti mánggain ávkkálaš ságastallamiin čálloša fáttá ja dan ovddit giehtačállošiid birra.

Dán čálloš buvttán ovdan velá ovttá vearbaráhkadusa, man dássáš dutkamušat leat máinnašan dušše deivvolaččat: nuppiiguin sániiguin fikkan govvidit ráhkadusa, man vuodđun leat árbevirolaččat «aktio oanehis hápmin» namuhuvvon V-(a)n ja dasa čatnasan *láhkai* ~ *láhkái* ~ *ládje* -hápmásaš advearba dahje postposišuvdna. Máinnašuvvon ráhkadusa mihtilmas geavaheapmi lea oaidnimis čuovvovaš ovdamearkkain:

- (1) *Ovdal almmuhuvvui doarjja jahkásaččat ohcanládje.*
(<http://odin.dep.no>)
- (2) *Badjelaš jahkebeale geahčen lea Nils Gaup «Ofelaš» filbma oastinláhkai DVD-skearrun.* (www.samiradio.org)

Vuollelis govvidan ja analyseren dákkár ráhkadusaid syntávssalaš ja semantihkalaš iešvuodaid dálá davvisámegielas, ja čálloša loahpageahčen buvttán ovdan sivaidd maid geažil árvalan, ahte ovdamearkkaid (1–2) *ohcanládje* ja *oastinláhkai* ovddastit mángga *láhkai* iehčanas, *nláhkai*-suffiksála vearbahámi. Dán dihte mun geavahan dain fenomenain vuollelis namahusaid «*nláhkai*-hápmi» ja «*nláhkai*-ráhkadus». Čielggasvuoda dihte čujuhan dáiguin namahusaiguin buotlágan ráhkadusaide, main V-n -ávdnassii lea čatnasan – juogo oktii dahje gaskkohagaid sierranassii čállojuvvon hámmis – earret *-láhkai* maiddái *-láhkái* dahje *-ládje* (omd. *ohcanláhkai* ~ *ohcanláhkai* ~ *ohcanládje* ~ *ohcanládje* jna.).

2. *nláhkai*-ráhkadusa dutkama historjá

nláhkai-ráhkadus lea leamaš oalle dovdameahttun dássáš sámegeiela dutkamušain; dan dutkama historjá sáhtá govvidit viehka dievaslaččat Friisa (1856) ja Lagercrantz (1929) giellaoahpaid siteremiin (deattuheapmi J.Y.):

Til at udtrykke Maaden, hvorpaa Noget sker (det norske: paa – Maade), samt i mangfoldige andre Tilfælde for nærmere at bestemme Prædikaten, benyttes Allativ af Subst. *lakke* (*lakkai*, sjelden *muddoi*), Maade, Vis, i Forbindelse med et Adj., Pron., en Genit., el. Handlingsformen af et Verbum, f. Ex. [– –] *Bija dam gojkam-lakkai*, sæt det saaledes, at det kan torres. *Ale bija mana gaččam-lakkai*, sæt ikke Barnet saaledes, at det falder. (Friis 1856: 160, gč. maiddái s. 218.)

Ein abgekürzter Absichtssatz kann mit den Nominalformen der Verben und finalen Verhältniswörtern ausgedrückt werden. Das Verbaldingwort kann dabei auch ein Objekt haben. [– –] *Dološ olbmot ráhkadedje bearragiid cahkkehaddanláhkai dola*. 'Die Leute der Vorzeit fertigten Schindeln an, um damit das Feuer anzumachen.' [– –] (Lagercrantz 1929: 51; fonehtalaš transkripšuvdna dás ja vuolde translitterejuvvon dálá čállinvuohkái.)

Der erreichte Zustand kann sich auf ein Geschehnis, eine Handlung beziehen; dabei wird ein Verbaldingwort mit dem Verhältniswort *láh-kai* gebraucht, das die Illativform besitzt; [– –] *Go mun muittášin, dalle mun válddášin ráhkadivččen daid čoliid goikanláhkai* 'zum Trocknen'. [– –] *Veavja lea ráhkaduvvon jorahanláhkai*. 'Die Kurbel ist zum Drehen gemacht.' [– –] *Lohkki lei dahpastanláhkai* (zum Schließen) *reahpenis*. (Lagercrantz 1929: 135.)

Lasi ovdamearkacealkagiid *nláhkai*-ráhkadusain – goittotge almmá dárkilet analysa haga – fáallet maiddái Friisa (1887 s.v. *lāke*) ja Grundströma (1946–1954 s.v. *lādji*, *lāhkē*) sátnegirjjit. Eará sátnegirjjiid ovdamearkkat dan sadjái leat dušše ovttaskas *nláhkai*-hámit jorgalusaideasetguin, omd. Nielsena (1979 (1932–1962) s.v. *lakke*) máinnašan *bâr 'gām lakkai [lakkäi]* 'ferdig, beredt, i stand til å arbeide (f. eks. om en har vært syk)', 'ferdig til å bli gjort (om et arbeide)' dahje Sammallahti (1989 s.v. *ládje*, *láhki*) namahan *njuovvan ládje ~ láhkai* 'nylkemistä vailla' (gč. maiddái Nielsen 1926: 297, 389). Mañimus máinnašuvvon *njuovvan láhkai* -ráhkadusa leaba gieđahallan maiddái Penttilä (1935a: 183, 1935á: 319–320) ja Ravila (1935: 313–314); dása mun máhcan vuollelis ovdamearkkas (14).¹

¹ Dán čállosa vuosttaš veršuvnna mañgil lea almmustuvvan Sammallahti (2005) stuorra sáme-giela cealkkaoahppa, mas maiddái iešguđetlágan *nláhkai*-ráhkadusat máinnašuvvojit mángga oktavuodas (op. cit. 109, 119, 122, 127, 159, 161, 243, 267). Sammallahti gidde muhtun veardde fuomášumi dáid ráhkadusaid siskkáldas syntáksii ja semantihkkii, muhto mearkkašahtti oassi su fuomášumiin gusket dáid ja eará ii-finihtta ráhkadusaid ja postposišuvdnagihpuid sajiid su iežas árbevirolaš giellaoahpas spiehkasteaddji giellagovvidanmálles. Vuollelis predikatiivvalažžan karakteriserejuvvon *nláhkai*-ráhkadusat (kapihttal 3.1) gullet su málles ng. dievadaspredikatiivvaide (infinihta- ja passiivpredikatiivvaide; s. 119, 122, 127) ja adverbála *nláhkai*-ráhkadusat (kapihttal 3.2) ng. modifiserensatellihtaide (dilliattribuhtaide ja postposišuvdnamodifikáhtoriidda; s. 159, 161).

3. *nláhkai*-ráhkadus dálá davvisámegielas

Čuovvovaš kapihttaliin mun govvidan *nláhkai*-hámi geavaheami dálá davvisámegiela girjegielas. Mu dutkanmateriálan leat measta njeallječuođi *nláhkai*-ráhkadusa, maid lean čoaggán oalle máŋggalágan teavsttain (álgo-álggus sámegillii čállojuvvon ja sámegillii sierra gielain jorgaluvvon čáppa- ja diehtogirjjálašvuohta, aviissat, internehtas almmustuvvan ođđasat ja áššegirjjit jna., oktiibuot máŋga duhát siiddu); buot teavsttat leat almmustuvvan jagi 1979 ortografijaođastusa ja oktasaš girjegiela šaddama maŋgil, vaikko mielde leat maddái moadde romána, mat leat čállojuvvon juo ovdalis muhto deaddiluvvon easka maŋgil jagi 1979.

Mu dutkanmateriála *nláhkai*-ráhkadusat sáhttet mu oainnu mielde oalle lunddolaččat juhkkjuvnot golmma iešguđetlágan jovkui: váldooassi *nláhkai*-hámiin geavahuvvo funkšuvnnain, maid sáhtta gohččut lagamustá predikatiivvalažžan (kapihttal 3.1); predikatiivvalaš funkšuvnnaid lassin *nláhkai*-hápmi geavahuvvo muhtinlágan vuogi ja muhtumin maddái ulbmila almmuheaddji adverbialan (kapihttal 3.2) ja ii-finihtta attribuhttan mii sulastahtta eará gielaid passiivvalaš partisihpaid (kapihttal 3.3).

3.1. Predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusat

Stuorimus oassi – sullii njeallje viđádasa – buot mu gávdnan *nláhkai*-hámiin geavahuvvojit predikatiivvalaččat, ja dan dihte dakkár ráhkadusat sáhttet karakteriserejuvnot *nláhkai*-hámi vuodđofunkšuvdnan. Juste dakkár predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusat oidnojedje juo ovddabealde sihke ovdamearkkain (1–2) ja árat dutkangirjjálašvuođas máinnašuvvon ovdamearkkain. Ovdamearka (3) sisttisoallá velá guokte predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusa:

- (3) *Sámedikki válgalávdegoddi mearrida **oidninnláhkai** doallama dárkilut áiggis ja daid báikkiin, gosa válgalogahallan biddjojuvvo **oidninnláhkai**.* (www.finlex.fi)

nláhkai-hámi predikatiivvalašvuođain mun dárkkuhan cealkagiid, main lea vejolaš čájehit man nu substantiivva dahje pronomena, man sáhtta karakteriseret muhtinlágan *nláhkai*-hámi semantihkalaš oaivesátnin (vuollelis: «X»).

Maiddái vearbbain mat ráđđejit *nláhkai*-hámi ja dan semantihkalaš oaivesáni lea oidnosis čielga ovttalárganvuotta: oaivevearbbat ja -cealkagat čujuhit dávjá statiiivvalaš eksistentiála-habitiiva dilálašvuodaide, main *X lea (Y: s) V-nláhkai* (cealkka 2) dahje omd. *dollojuvvo V-nláhkai* (3). Mu materiála vuodul orru sullii seamma dábálaš, ahte *nláhkai*-hámi oaivevearba – omd. *almmuhit/almmuhuvvot* (1) dahje *bidjat/biddjojuvvot* (3) – lea dynámalaš, ja cealkka govvida muhtinlágan nuppástusa (omd. *X:a ráhkadeami, ordnema* dahje *divvuma*) statiiivvalaš eksistentiála-habitiiva dilálašvuhtii.

Mu geahčadan materiála orru čujuheamen dasa, ahte *nláhkai*-ráhkadusaid syntávssalaš ja semantihkalaš geavahanvuogit ja -vejolašvuodat leat oalle seammaláganat das beroškeahhtá ráđđežago dan ráhkadusa dal statiiivvalaš vai dynámalaš vearba. Nuppiiguin sániiguin, juos omd. *doarjja almmuhuvvo_{dyn.} ohcanládje* (1), das maŋŋil dat *lea_{stat.} ohcanládje*, ja juos *filbma lea_{stat.} oastinláhkai* (2), dat sáhttá maid omd. *biddjojuvvot_{dyn.} oastinláhkai*. Dát vuhtto earenoamáš čielgasit ovdamearkkas (3): válgalogahallan mii *biddjojuvvo_{dyn.} oaidninláhkai* maiddá *dollojuvvo_{stat.} oaidninláhkai*. Go maiddá fuomášuvvo, ahte *nláhkai*-hámi semantihkalaš oaivesánit čujuhit jámma juogo ráđđejeaddji oaivevearba PATIENTII (omd. *doarjagii almmuheami patientan ovdamearkkas 1* dahje válgalogahallamii doallama ja *bidjama patientan ovdamearkkas 3*) dahje eahpeagentiiva intransitiivacealkaga TEMÁI (omd. *filbmii «leahkima» temán ovdamearkkas 2*), de buot dán jovkui gullevaš *nláhkai*-ráhkadusat orrot leamen nuppástuhttimis predikatiivvalaš hápmái *X lea V-nláhkai*.

Olgguldas oktilašvuodas fuolakeahhtá predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusat leat semantihka dáfus viehka heterogenat. *nláhkai*-ráhkadusaid modála dulkojumit sáhttet spiehkastit nubbi nuppis stuorrát, ja maiddá *nláhkai*-hámiid ja daid semantihkalaš oaivesániid gaskavuodát leat máŋggabeallageappot go mii ovddabealde lea oaidnimis. Eanaš predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusat čujuhit daid govvidan dáhpáhusaid dahje doaimmaid – omd. *doarjaga ohcama* (1), *filmma oastama* (2) dahje válgalogahallama oaidnima (3) – **vejo-lašvuhtii**. Lassiovdamearkan dákkár ráhkadusain sáhttá čájehit cealkagiid (4–6):

- (4) *Son leai gal muoraid boaldin ládje eahkedis válbmen ja leai faskon eret jieŋa mi[i] lea leamaš muorain juo ri[t]nimánu rájes. (RB5)*

- (5) *Mun ledjen justa ožžon divuhit boares árbema[n]doliinnan ja go leimmet rievdadan vuodđoriffa mandoliinnain **čuojahanláhkái**, hápmašuvai ear[á]ge heivehus das seammás.* (www.vilddas.net)
- (6) *Oassi barggus lea kantuvrra olggobealde, ja ohccis ferte leahtit biila **geavahanládje**.* (www.ajasamisksenter.no)

Lea mearkkašahti, ahte dássáš ovdamearkkain (1–6) dat substantiivvat, mat sáhttet karaktiserejuvvot *nláhkai*-hámiid semantihkalaš oaivesátnin čujuhit *nláhkai*-hápmásaš vearbbaid PATIENTTAIDE (omd. filmii oastima patientan ovdamearkkas 2 jna.). Dáidda lassin gávdnojit maiddái dákkár *nláhkai*-ráhkadusat:

- (7) *Juohke háve go gaikkiha hávlára **báhččin** [sic] **láhkai**, de gullo dát oalle bures. Hávlára ferte giedain čoavdit **báhčínláhkai** ovdal **báhčima**, das lea manuell sikring, nu go kriminála politiijaguovddáža [sic] Øren čilgii.* (www.saamiweb.org)
- (8) *Váru! huikkádii Kátjá ja viehkalii Ken Thomasa lusa go oinnii Iv-vár bajidii niibbi **čuggenládje**.* (K211)
- (9) *Riidu livččii lean doarr[á]n muttos gáimmežiid gaskkas, guktuin lei juo sabet **časkin láhkai**, go Nill[á] njuikii gaskii ja muvkalii doarostuddiid g[u]ovtte sadj[á]i.* (AL93)
- (10) *Áhčči ordnii sávnni **orrunláhkai** ja oassi sáhtii orostallat ádjá-geahčen.* (ČN61)

Nu go earáge ovdalis oidnojuvvon ovdamearkkain, maiddái cealkagiin (7–10) lea sáhka sierralágan entitehtaid eksistanssa ja orrundili birra dahje daid nuppástuvvamiid birra, ja *nláhkai*-hámit mitalit, makkár ulbmiliidda dát entitehtat leat dárkkuhuvvon. Ovdamearkka (7) hávlár ii goitge leat **báhčima** PATIENTA muhto **báhčima** gaskoapmi, INSTRUMEANTA. Seamma *láhkai* maiddái niibbi rolla **čuggemis** (8) ja **sabehiid** rolla **časkimis** (9) govviduvvojit instrumentálan; fuomášan veara lea maiddái badjelis oidnojuvvon Lagercrantz (1929: 51) máinnašan *ráhkadedje bearragiid cahkkehaddanláhkai dola*. Ovdamearkka (10) sávdni fas ii leat ii orruma PATIENTA iige dan INSTRUMENTAGE, muhto BÁIKI.

Čuovvovaš cealkagiin leat oaidnimis vel moadde earálágan dulkonvejolašvuoda:

- (11) *Viimmat ledje vuolgin ládje.* (RB51)
 (12) *Go dolla buoláskii bures, hengestii Niillas gáfegievnni stággui ja ordnii dan bissunládje.* (K75)
 (13) *Kamøyværas mitaluvvo: «Čogge sarriiid, joŋaid ja luopmániid máid ráhkadedje riibanládje dálváii» (Ivar Iversen 1987).* (<http://odin.dep.no>)

Bajábealde siterejin Nielsena (1979 (1932–1962)) gii buktá ovdan *barganláhkai*-hámi guokte mearkkašumi: 'ferdig, beredt, i stand til å arbeide' ja 'ferdig til å bli gjort'; nappo earret bargama PATIENTA maiddáii dan AGEANTA sáhtta leat «barganláhkai» (vrd. maid Sammallahti 2005: 119). Dálá sámegillii ráddjejuvvon dutkanmateriálastan goittotge váilot dákkár *bargat*-vearbba lágan agenttiiva transitiivavearbbain ráhkaduvvon agentii (pro seamma vearbba patientii) čujuheaddji *nláhkai*-hámit, muhto ovdamearkka (11) intransitiiva *vuolgin ládje* -ráhkadusa mearkkašupmi lea gal agenttiiva – vaikko *vuolgit*-vearbba ageanta ii dán cealkagis eksplisihkalaččat ovdanbuktojuvvo. Dákkár ráhkadusaide – main *nláhkai*-hápmásaš vearbba semantihkalaš oaivesátni ovddasta dego duon vearbba subjavevta – sáhtta ovttahttit maiddáii ovdamearkkaid (12–13) eahpeagenttiiva ráhkadusaid *bissunládje* ja *riibanládje*, maid semantihkalaš oaivesátnit *dat* [= gáfegievdni] ja *sarrihat, joŋat ja luopmánat* sáhttet gohčoduvvot bissuma ja riibama TEMÁN. Juste dákkár *nláhkai*-ráhkadusat ledje rievtti mielde juo oaidnimis ovdalis siterejuvvon Friisa (1856) ja Lagercrantza (1929) ovdamearkkain *Bija dam gojkam-lakkai, Ale bija mana gaččam-lakkai* ja *válddásin ráhkadivččen daid čoliid goikanláhkai*.

Buot ovdamearkkaid (1–13) *nláhkai*-ráhkadusaid ovttahtti iešvuohki lea nappo *dat*, ahte *nláhkai*-hámi vuodđovearbba mearkkašan dáhpáhus dahje doaibma govviduvvo vejolažžan: doarjaga^{PATIENTA} lea vejolaš ohcat (1), hávláriin^{INSTRUMENTA} lea vejolaš báhčit (7), sávnnis^{BÁIKI} lea vejolaš orrut (10), vuolgiide^{AGEANTA} lea vejolaš vuolgit (11), murjjiin^{TEMÁ} lea vejolaš riibat (13) jna. Dákkár vejolašvuodaide – dahje válmmašvuodaide – čujuhit maiddáii mánggáin árat dutkamušain ja sátnegirjjiin ovdanbuktojuvvon parafrásat, omd. bajábealde oidnojuvvon Nielsena 'ferdig, beredt, i stand til å arbeide', 'ferdig til å bli gjort'.

«Válmmašvuoda» mearkkašupmi sáhtta anjke dahkat vejolažžan maiddáii measta ollásit earálágan geatnegasvuoda dahje čabu vealtameahtunvuoda dul-

kojumi. Árat dutkamušain dása leaba giddden fuomášumi Penttilä (1935a: 183, 1935á: 319–320) ja Ravila (1935: 313–314), go soai leaba digaštallan cealkaga (14) suoma- ja duiskkagiel jorgalusain. Seammalágan, eanet dahje unnit dárbbášlaš doaimbajuide čujuheaddji *nláhkai*-ráhkadusat leat geavahas maiddái dálá gielas (15–17) (vrd. maid Sammallahti 2005: 119):

- (14) [– –], *amas gumpe boahit ja goddit bohccuid ja dat šaddet **njuovvan láhkai***. (RLV148)
- (15) *Bargu lea dál biddjojuvvon álgui, muhto ollu lea vel **bargan-láhkai***. (www.co.jyu.fi)
- (16) *Ruvjjiid áhčči jođihii váttisvuodaidhaga, dasgo gávppit oste daid mielas. Muhto de ledje velá dat duoljit **vuovdinláhkai***. (ČN41)
- (17) *Jos manideami geažil dáhkádusmearrádusa eavttuid galggašii nuppástuhttit loana ruovttoluottamáksináiggi ja máksimiid **máksin-láhkai** šaddamii guoski eavttuid lassin earáge osiin, de galgá bargofápmo- ja ealáhusguovddáš addit ášši Eana- ja meahcedoallo-ministeriija **čoavdinláhkai***. (www.finlex.fi)

Geatnegasvuoda dahje vealtameahtunvuoda govvideaddji *nláhkai*-ráhkadusat leat mu materiálas hárvanaččat ja homogenalaččabut go ovddabeale vejolašvuoda govvideaddji ráhkadusat. *nláhkai*-hámi semantihkalaš oaivesátni čujuha masá álo *nláhkai*-hápmásaš vearbba patientii (14–17), ja dan jovkui gullevaž *nláhkai*-hámiid ráđđe dábálaččamusat statiivalaš *leat* (15–16) dahje dynámalaš *šaddat* (14, 17).

Muhtumin vejolašvuoda ja muhtumin fas vealtameahtunvuoda govvideaddji *nláhkai*-hámi duođalaš luondu vuhtto goittotge das, ahte lea veadjemeahtun buktit ovdan dárkilis rehkenastimiid *nláhkai*-ráhkadusaid sierralágan mearkašumiid birra, dasgo mángga dáhpáhusas lea nu, ahte ráhkadusa modalitehta rivttes dulkojupmi lihkostuvvá dušše váldimiin vuhtii cealkaga álgo-konteavstta ja loahpaloahpas oppalaš máilmmidieđu. Ovdamearkka dihte cealkka *Muhto de ledje velá dat duoljit vuovdinláhkai* (16) ii iešalddes ivtte vealtameahtunvuoda ollege ovttáčilggolaččat, muhto *nláhkai*-ráhkadusa modála mearkašupmi šaddá áddehahttin, go váldá vuhtii, mo juste ovdalaš lea mitaluvvon, ahte *Ruvjjiid áhčči jođihii váttisvuodaidhaga, dasgo gávppit oste daid mielas*.

Vealtameahtunvuoda govvideaddji «*máksimiid máksinláhkai šaddama*»

lassin ovdamearkkas (17) lea maiddái sáhka áššis, mii addojuvvo *Eana- ja meahccedoalloministeriija čoavdinláhkai*. Lea viehka eahpečielggas, galggašii go dát ráhkadus eisege dulkojuvvot juogo vejolašvuoda dahje vealtameahttunvuoda govvideaddjin. Velá čielgaseappot modalitehtaneutrála *nláhkai*-ráhkadusat leat oaidnimis čuovvovaš cealkagiin:

- (18) *Fuomáš goittotge, ahte vuovdinláhkai lea maiddái «massabuvttadeapmi» dahjege dahkubuktagat, mat vuvdojuvvojit albma sámi duodjin.* (www.galdu.org)
- (19) *Álgoálbmogiid ealligovvaguovddáš, mii lea vuodđudanláhkái, lea beroštuvvan buotlágan kaitafilmmain.* (www.yle.fi)

Maiddái dákkár *nláhkai*-hámi geavahanvuogit orrot ráddjejuvvon measta dušše daidda dáhpáhusaide, main mii nu substantiivagihpuid – ovdamearkka dihte *massabuvttadeapmi* dahje *álgoálbmogiid ealligovvaguovddáš* – čujuha *nláhkai*-hápmásaš vearbba govvidan doaimma patientii. *nláhkai*-hámi patientaorienterejuvvon geavaheapmi vuhtto maiddái ovdamearkka (18) passiivavearbbaš *vuvdojuvvot*: juos buktagat leat *vuovdinláhkai*, dat *vuvdojuvvojit*. Ovdamearkkaid (18–19) *vuovdinláhkai* ja *vuodđudanláhkái* govvidit bastevaš, progressiiva orrundiliid, nu ahte daid sáhtášii parafraseret passiivasuorggádusaid aktio essiivvaiguin (omd. *ealligovvaguovddáš lea vuodđudanláhkái ~ vuodđuduvvomin*).

Máhcan *nláhkai*-hámiid molsašuddi modála ivnniide earenoamážit kapihttalis 3.3 go geahčadan maiddái attributiiva *nláhkai*-hámiid, ja dan oktavuodas lea maiddái vejolaš ođđasit guorahallat *nláhkai*-hámiid syntávssalaš ja semantihkalaš gaskavuodaid dakkár substantiivvaid ja pronomeniiguin, mat bajábealde gohčoduvojedje *nláhkai*-hámi «semantihkalaš oaivesátnin».

3.2. Adverbiála *nláhkai*-ráhkadusat

Nubbin *nláhkai*-ráhkadusaid vuollešládjan giedahalan ráhkadusaid, mat sáhttet karakteriserejuvvot namahusain «vuohkeadverbiála»; *vuohki* galgá goittotge dalle áddejuvvot sáni viiddis, árbevirolaš gielladiehtagis dábálaš mearkkašumis, mii dávjá sisttisoallá aitosaš vuogi (eang. *manner*; ovdamearkkat 20–21) lassin maiddái gaskoami (*means*; ovdamearka 22) ja ng. konkomitánssa (*concomitance*; ovdamearka 23) almmuheaddji adverbiála

merrosiid (*vuogi, gaskoami ja konkomitánsa* dárkilet meroštallamiin gč. omd. Kortmann 1997: 87–89, Ylikoski 2002: 92–100, 137–141):

- (20) *Badjelgeahččan ládje* vástidii fáldi gándii: «*I[i] dat gula munnje mo di[i] birgebehtet. [– –]*» (RB65)
- (21) ... *Gulletgo? garihii Ivv[á]r-Lemet ja fakŋalahtii Lemet oalgečalbm[á]i ja girdd[á]ldahtii šlivggastan láhkai, jorralahtii moatte geardde birra ja luoitilii.* (AL202)
- (22) *Govvadáidda oahpahunvo stoahkanláhkai.* (<http://opspro.peda.net>)
- (23) *Maiddái olgoriikka giellaoahppu sáhtta dohkkehuvvot, jos sáhtta navdit bargi bastit oassálastit dasa menestuvvan láhkái sámeigiela vuodđomáhtu, jearaldatvuloš stáhta váldogiela máhtu dahje oahpaheaddji suomagiela máhtu geažil.* (www.samediggi.fi)

Nu go ovddit kapihttalas predikatiivvalaš *nláhkai*-hámit, de maid vuogi govvideaddji *nláhkai*-ráhkadusat gávdnojit – juos juo gal olu hárvvibut – buotlágan teakstašlájain dahjege omd. sihke čáppa- ja diehtogirjjálašvuodas, ja seamma *láhkai* Norgga, Suoma ja maiddá Ruota bealdege almmustuvvan teavsttain. Dát ráhkadusat eai goitge leat oktilaš joavku, daningo – nuppe-*láhkai* go maid oinniimet predikatiivvalaš *nláhkai*-hámiid oktavuodas – vuogi govvideaddji *nláhkai*-hámiid geavaheapmi ii oro leamen báljo moge čatnagasas omd. ráđđejeaddji predikáhtavearbbaguin dahje makkárga substantiivagihpuiguin.

Oassi dákkár vuohkeadverbiálan karakteriserejuvvon *nláhkai*-hámiin lahkon eará, juo doložis dovdojuvvon ja dutkojuvvon adverbiala vearahámiide, namalassii vearbagenetiivii, gerundii ja earenoamážit aktio komitatiiva-hámis luovvunan *miin*-suffiksála hápmái (Ylikoski 2002), omd. *vástidii badjelgeahččan ládje* ≈ *badjelgeahččamiin* (20), *girddaldahtii šlivggastan láhkai* ≈ *šlivggastemiin* (21), *oahpahunvo stoahkanláhkai* ≈ *stoahkamiin* (22) ja *oassálastit menestuvvan láhkái* ≈ *menestu(vva)miin* (23). Vaikko dákkár adverbialat leatge dábálaččat oalle friddja merrosat, de ovdamearkka dihte *doaibmat*-vearbba modifiserejeaddji *nláhkai*-hápmi (24) orru leamen eanet dahje unnit bákkolaš cealkkalahttu. Dákkár konteavsttain dat ii leat álkit buhttemis eará ii-finihtta hámiiguin:

(24) *Lágas gildojuvvo maiddái ráva dahje gohččun vealahit. Giige ii oaččo mearridit nuppi olbmo doaibmat **vealahanláhkai** (~ ?vealahemiin).* (www.join.fi)

Earenoamážit vuogi ded. adverbialan geavahuvvon *nláhkai*-hámit buktet álkit millii *láhkai* (~ *láhkái* ~ *ládje*) -sáni dábálaš, nomeniidda čatnasan geavaheami, ja mánggaid ovdamearkkaid (20–24) *nláhkai*-hámiin sáhttet várra viehka lunddolaččat buhttejuvvot omd. gihpuin *dan láhkai*. Dákkár gaskavuoda vuhtii váldimiin lea maiddái vejolaš dárkkáluhttit *nláhkai*-ráhkadusaid mearkkašumiid analysa, dainnago earenoamážit vuohkegovvideaddji *nláhkai*-ráhkadusain orru muhtimin leamen seammalárgan moderaatiiva ivdni go vaikkoba dajaldagas *dearvan láhkai*; omd. cealkaga (21) *šlivggastan láhkai* mearkkaša nappo sullii 'veahá dego šlivggastemiin' ja *stoahkanláhkai* ovdamearkkas (22) muitala, ahte govvadáidda oahpahuvo «veahá dego stoahkamiin».

Vuogi dahje kánske buorebut konkomitánta (= oaivecealkaga almmuhan dáhpáhusa dáfus iehčanas muhto ovttáigásaš) dilálašvuoda govvideaddji *nláhkai*-ráhkadusaide sáhttá lohkat maiddái ovdamearkkaid (25–26) nominativus absolutus -ráhkadusaid, main *nláhkai*-hápmi doaibmá nominatiivva-hápmásaš substantiivvaid predikáhtan:

(25) [– –] ...*hmi, čuolddahall[á] buorebuid sisti, him[á]dalai Máhtte váibasit ja murdilasttii lagabui seainni, **giedat dustenláhkai**, nugo livččii váruhastan časkk[á]haga.* (AL144)

(26) *Mággá (**áibmi goarostan láhkai**, geahččá Birehii): – Galhan mun jo dovdén, ahte návetoibmo gápmagat dat leat šalkka alde, go nu hirbmadit gihče.* (IŠ30, vrd. maid Sammallahti 2005: 159)

Ovdamearkkaid (25–26) *giedat dustenláhkai* ja *áibmi goarostan láhkai* sáhttet maiddái analyserejuvvot ovddit kapihttalis giedahallojuvvon predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusaid vearbbašis vásttan, dahjege *giedat dustenláhkai* ≈ *giedat ledje dustenláhkai* ja *áibmi goarostan láhkai* ≈ *áibmi lea goarostan láhkai* (aktio essiivva sullasaš geavaheamis gč. Ylikoski 2002: 129–130, 147).

Ovttas sierralárgan vuogi almmuheaddji *nláhkai*-hámiiguin sáhttá máinnašit maiddái ovdamearkka (27), man *nláhkai*-hámis orru leamen eanet dahje unnit finála mearkkašupmi:

(27) *Muhto geaidnodirektora ja Stuoradiggi gal várra dainna nu čielgasit dorjo geainnu iežaset 1939 bušeahtas, go organisašuvnat nu go Nord-Norges Turisttrafikk-Forbund (Davvi-Norgga turistajohtolatsearvi) ja Landslaget for Reiselivet (Norgga johtolateallima riikkasearvi) čujuhedje ahte «mii eat dáidde ipmirdan Davvenjárgga **dinenládje** geavahit» (Nagell 1950: 438-39). (<http://odin.dep.no>)*

Ovdamearkka (27) *dinenládje* buohtastahttojuvvo bajábealde geahčaduvvon vuogi, gaskoami ja konkomitánssa almmuheaddji *nláhkai*-ráhkadusaide aiddo daid viiddis semantihka dihte. Vaikko *dinenládje* geavahuvvo konteavsttas, mas dan sáhtášii jurddašit vástidit vaikkoba čielgasit finála *dinenvárás*- dahje *dinema várás* -ráhkadusaide, de dat lea ovttahttimis vuohkeadverbiálaide aŋkke duon dárogielas jorgaluvvon cealkaga álgoteavstta geažil: «*at vi dårlig har forstått å utnytte Nordkapp **forretningsmessig***» (<http://odin.dep.no>).

Nuppe dáfus ovdamearkka (27) *dinenládje*-hámi finála 'dinenvárás'-dulkojupmi orru goitge ovttahttimin dien ráhkadusa Lagercrantz (1929: 51) máinnašan cealkagii *Dološ olbmot ráhkadedje bearragiid cahkkehaddanláhkai dola*, man son jorgala duiskkagiel cealkagiin 'Die Leute der Vorzeit fertigten Schindel an, um damit das Feuer anzumachen'; cealkaga *nláhkai*-ráhkadusa Lagercrantz karakterisere «oaniduvvon ulbmilcealkkan» (gč. kapihttal 2). Lea miellagiddevaš fuomášit, ahte kapihttalis 3.1 orui lunddolaš ovttahttit dán seamma ráhkadusa doppe gieđahallon predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusaide: oaivecealkagishan lea sáhka bearragiid ráhkadeamis, man boadusin *bearragat leat cahkkehaddanláhkai dola*. Maiddái máŋga eará predikatiivvalažžan ovdanbuktojuvvon *nláhkai*-hámi sáhtášedje prinsihpas buhttejuvot čielgaset finála hámiiguin (*-nvárás*, *-ndihte*) almmá cealkaga geavatlaš sisdoalu rievddakeahttá, ja earenoamáš lunddolaš dákkár buhttenvejolašvuolta orru dain cealkagiin, main *nláhkai*-hámi semantihkalaš oaivesátni almmuha *nláhkai*-hápmásaš vearbba govvidan dáhpáhusa instrumeantta (omd. 7–9).

Bajil govviduvvon vuogi, gaskoami, konkomitánssa ja juoba ulbmila almmuheaddji adverbiala *nláhkai*-ráhkadusat leat máŋggabealagat, vaikko gal frekveanssa dáfus oalle marginála lasáhus daid adverbiala ii-finihtta ráhkadusaide jovkui, maid ovddit dutkamušainan (Ylikoski 2002, 2004) lean govvidan.

3.3. Attributiiva *nláhkai*-ráhkadusat

Goalmmát *nláhkai*-hámi geavaheami vuollešládjan sáhtta atnit dáhpáhusaid, main *nláhkai*-hápmi lea substantiivva attribuhttan:

- (28) *Jahkásaččat juohkinláhkai Mánáidbeaivvi báلكkášupmi lea oaivvilduvvon arvvosmahttit mánáidkultuvrra buđaldusdoaimii [sic] ja dáiddabajásgeassimii laktáseaddji dáhpáhusa dahje organisašuvnna.* (www.minedu.fi)
- (29) *Giieldaráđđehus mearrida guovlluarkiteavtta ovdanbuktit lánva-fidnu komišuvdnii sihke nammada ovddasteaddjiid **Karášjogas doallanláhkai rádjakomišuvnna čoahkkimii 22.8.2005.*** (www.plappi.fi)
- (30) *Duođaštusat ja **daidda merkenláhkai dieđut*** (http://opspro.peda.net)
- (31) *Dán ruovttoluotta váldima geažil geahpeduvvui luossabivdosajiid lohku stáhtaeatnamiin garrasit. 1975:s ledje **sullii 3200 geavahanláhkai saji** stáhtaeatnamiin, ja čujuhuvvon sajiid lohku 1983:s nappo lei 1208.* (http://odin.dep.no)
- (32) *Ulbmil áigodahkii: [– –] Sihkkarastit suohkana ássiide **einnostanládje ja buori bálvalusfálaldaga** [– –]* (www.kautokeino.kommune.no)

Ovdamearkkaid (28–32) *nláhkai*-ráhkadusat earránit predikatiivvalaš ja adverbiála *nláhkai*-hámiin mihá radikálabut, ja mánggat sámegiellagat sáhttet atnit daid eahpegiellaoahpalažžan dahje goittotge eahpelunddolažžan. Leage gal fuomášan veara, ahte mun lean gávdnan dákkár cealkagiid dušše suomaja dárogielas jorgaluvvon áššeteavsttain, mat leat almmustuvvan čieža sierra interneahhtasiiddus; nuppe dáfus dáid teavsttaid jorgaleaddjit leat geavahan dákkár ráhkadusaid oalle produktiivvalaččat, moaddelogi geardde.

Attributiiva *nláhkai*-hámit leat mánggage siva geažil hui miellagiddevaččat. Vuosttažettiin dat fáallet konkrehtalaš lassidoarjaga ovdalis ovdanbuktojuvvon jurdagii, man mielde ng. predikatiivvalaš *nláhkai*-hámiin leat muhtunlágan substantiivvalaš «semantihkalaš oaivesánit». Dán viehka eahpedárgkilis doahpagii lei almmatge váttis čájehit čielga morfosyntávssalaš vuodustusaid, muhto ovdamearkkaid (28–32) *nláhkai*-hámit eai várra sáhte analyserejuvvot

makkárge earán go substantiivvaid attribuhttan; vrd. earenoamážit ovdamearkka (32) *einnostanládje ja buori bálvalusfálaldaga*.

Buot mu fuomášan attributiiva *nláhkai*-hámiid oaivesánit čujuhit *nláhkai*-hámi govvidan doaimma PATIENTII, ja ovdamearkkain (28–30) *nláhkai*-hámiin leat maid iežaset, vearbahámiide typihkalaš adverbála merrosat. Dan dihte lea njulgestaga bággu jurddašit, ahte ovdamearkkaid (28–32) *nláhkai*-hámit leat soameslágan passiivvalaš partisihpat, ja ovdamearkkaid (28–30) *nláhkai*-hámiide leange gávdnan suomagiela vástagiid, maid navddán jorgalusaid álgoteakstan; *nláhkai*-hámiid vásttan dain cealkagiin leat passiivva preseanssa partisihpat.² Ovdamearkkaid (31–32) duohken leat dárogiela adjektiivvat *disponible* (*sullii 3200 geavahanláhkai saji < om lag 3200 disponible plasser*) ja *forutsigbar* (*einnostanládje ja buori bálvalusfálaldaga < forutsigbart og godt tjenestetilbud*).

Dán dutkamuša olis ii leat vejolaš čielggadit, man viidásit dákkár *nláhkai*-hámi partisihpalágan geavaheapmi dohkkehuvvo dahje biehttaluvvo. Galgá maiddá guođdit rabasin dan, sáhtášiigo *nláhkai*-hámi geavahit maiddá earáge go patientii čujuheaddji substantiivvaid attribuhttan, omd. gihpuin *?báhčínláhkai hávlár* ^{INSTRUMENTA} dahje *?orrunláhkai sávdni* ^{BÁIKI} (vrd. ovdamearkkaide 7 ja 10). Lea aŋkke ávkálaš fuomášit, ahte *nláhkai*-hámis leat máŋga earáge suomagiela passiivva partisihpaid lágan iešvuogi, dasgo maiddá eanas mu materiála predikatiivvalaš *nláhkai*-hámiin leat passiiva dahjege patientii čujuheaddji ii-finihtta hámit, maid sáhtta dávjá jorgalit suomagiela partisihpa essiiva- dahje translatiivahámiiguin, omd. dynámalaš *doarjja almmuhuvvui ohcanládje ~ avustus julistettiin haettavaksi* dahje statiivvalaš *lea ohcanládje ~ on haettavana* (vrd. maid ovdamearkkaid 1–6, 14–19).

---

² Maiddá ovdamearkka (28) anárašgiel vástagis (i.a) geavahuvvo suomagiela (i.á) mállet *juáhhojeijee*-partisihppa iige *jyehimnáál*, mii muđui livččii davvisámegiela *juohkinláhkai*-hámi vuordehahtti vástta (gč. Itkonen 1987 s.v. *nääli*):

(i) a. *Ihásávt juáhhojeijee Párnáipeeivi palhášume lii uáivildum párnáikulttuur movdijditmân puđáldástooimân já taaidášoddádmân lohtáseijee tábáhtusân teikká organisaation.* (www.minedu.fi)

á. *Vuosittain jaettava Lastenpäivän palkinto on tarkoitettu kannustukseksi lastenkulttuurin harrastustoimintaan ja taidekasvatukseen liittyvälle tapahtumalle tai organisaatiolle.* (www.minedu.fi)

Sámegiela *nláhkai*-hápmi ja suomagiela passiivva partisihppa leat seammalárganat maiddáid daid modála dulkojumiid mánggabealatvuoda ektui. Kapihttalis 3.1 lei oaidnimis, ahte predikatiivvalaš *nláhkai*-ráhkadusat govvidit mángii doaimmaid ja dáhpáhusaid, mat leat vejolaččat, muhto muhtumin maiddáid vealtameahtumat dahje modalitehta dáfus neutrálat. Attributiiva *nláhkai*-hámit leat oalle neutrálat, muhto muhtumin datge orrot leamen dulkomis vealtameahtunvuoda (30) dahje vejolašvuoda (31–32) almmuheaddji partisihppan (suomagiela passiivva partisihpa sullasaš dulkonvejolašvuodain gč. omd. Hakulinen et al. 2004: 518–519, 1506–1507).

Vaikko dán čállosa váldoulbmilin ii leat *nláhkai*-ráhkadusaid diakronalaš geahčadeapmi, de lea heivvolaš fuomášahttit, ahte earenoamážit *nláhkai*-hámi partisihpaláhkásaš geavaheapmi orru váilumin boares hállangiela govvideaddji suopmanteavsttain. Juo Bartens (1978) lea giddden fuomášumi dasa, ahte omd. suomagiela perspektiivvas sámegiela dego «váilot» passiivva partisihpat, vaikko suomagiela passiivva perfeavtta partisihpa praktihkalaš sámegiela vásttan geavahuvvo dávjá passiivasuorggádusa perfeavtta partisihppa (omd. *áddejuvvon ášši*, *borrojuvvon láibi*) dahje muhtumin aktio nominatiiva (omd. *áhči borran láibi*), ja passiivva preseanssa partisihpa fas vástidit muhtumin dakkár hámit nu go omd. *áddehahti (ášši)* dahje *borahahti (láibi)*, mat leat historjjálaččat kausatiivasuorggádusaid partisihpat.³

Dálá giela attributiiva *nláhkai*-hámit sáhttetge árvaluvvot muhtunlágan kombinašuvdnan sámegiela iešlágalašvuodas ja ovttá váldogiela váikkuhusas. Suomagiela ja eará váldogielaidda mánggabealat váikkuhus sámegiela syntáksii lea dieđusge leamaš dihtosis juo doložis (gč. omd. Magga, T. 2002), muhto partisihpaláhkásaš *nláhkai*-hámit – ja buot earátge *nláhkai*-

³ Earenoamážit passiivva preseanssa partisihpa váiluma dagahan eahpesymmetralaš partisihppavuogádagat leat goitge giellatypologalaččat oalle dábálaččat (Haspelmath 1994). Okta *áddehahti*-lágan hámiid ja attributiiva *nláhkai*-hámiid erohusain lea dat, ahte ovddit hámit almmuhit dávjimustá earenoamážit vejolašvuoda, muhto *nláhkai*-hámit (28–32) eai seamma čielgasit. Rievtti mielde *áddehahti*-lágan hámit leatge adjektiivvan leksikaliserejuvvon suorggádusat (Bartens 1978: 82–84), main dušše hárvve leat iežaset, veabahámiide typihkalaš adverbála merrosat (goitge omd. *álkkes ja bures áddehahti giella*, www.utdanningsdirektoratet.no). – Logalaččat vuorddehahti, muhto várra veadjemeahtun preseansavástagat uuvon-hápmásaš perfeavtta partisihpaide livčče dakkárat go **áddejuvvojeaddji ášši*, **borro(juvvo)jeaddji láibi* dahje omd. **juhkko(juvvo)jeaddji bálkkášupmi* cealkagis (28); vrd. ovdamerkiid (i.a) *juáhhojei-je ... palhásume* nohtas 2.

hámi geavahanvuogit – leat goittotge váldogielaide perspektiivvas nu earenoamážat ja typologalaččatge nu vuordemeahttumat, ahte dat galget várra adnojuvvot eanaš giela siskkáldas gárggiideami boađusin. Lea maid earenoamáš miellagiddevaš, ahte sámegiela «*nláhkai-partisihpa*» – juos dakkáraččain veaháge sáhtá hállat – duogáš lea áibbas earálágan go eará partisihpain, maid historjá lea dihtosis, daningo Haspelmatha (1994: 167–170) mielde partisihpat grammatikaliserejuvvojit álo sierralágan adjektiivasuorggádusain.

4. Lohppii

Artihkkala álggus lohpidin ovdanbuktit sivaid maid geažil oaivvildan, ahte «*nláhkai-hápmi*» sáhtá adnojuvvot iehčanas vearbahápmiin. Ovdalis govviduvvon *nláhkai-ráhkadusain* leatge sihke morfologalaš, syntávssalaš ja semantihkalaš iešvuodát, mat earuhit daid albma deverbála dahkunomenis, ng. aktios. Diet iešvuodát leat sullii seammát go dat, maid dihte lean ovddit dutkamušainan (Ylikoski 2002, 2004) árvalan dakkár hámiid go *juhkamiin* ja *juhkandihte* cealkagiin *Piera dagai rihkkosa juhkamiin/juhkandihte vuola* ovddastit dahkunomenis luovvunan *miin-* ja *ndihte-*hápmásaš ng. konvearbahámiid.

Morfologiija dáfus *nláhkai*-hámi iehčanasvuoda sáhtá oaidnit das, go omd. doarjja sáhtá almmuhuvvot *ohcanládje* dahje *ohcanláhkai* (1), muhto ii nu lunddolaččat *?ohcama ládje* dahje *?ohcama láhkai*, vaikko prinsihpas justa dákkár duodalaš genetiivahámit livčče vuorddehahttit postposišuvnnaláhkásaš *láhkai-ávdnasa* oktavuodas (vrd. omd. *ohcama maŋŋel*, *ohcama birra*; illá *?ohcan maŋŋel*, *?ohcan birra* – muhto omd. iehčanassan šaddan *ohcandihte* ja *ohcanvárás*).⁴ *ndihte-* ja *nláhkai-*hámiid seammaláganvuohta lea oidnosis maddái ovdamearkkain (33–34):

(33) *Dán girjjiis Biibbala studerema vuodđun lea buot ovddimustá Biibbala sisdoallu, oahppa ja eti[h]kka sihke dat olbmot, geaid eallinvásáhusaid bokte Biibbala oahpahus lea oaidnin ja dutkan láhkái.*
(www.samediggi.fi)

⁴ Measta njeallje čuođi *nláhkai-ráhkadusa* lassin mun lean gávdnan dušše golbma *V-ma láhkai-ráhkadusa*, omd. *Ain bohte olbmot, ja muhtimat ledje čorgen láht[t]i dánsuma láhkái* (RR24).

(34) *Doaibmabijut álggahuvvojit nannen- ja ovddidandihthe vuosehanguela.* (Ylikoski 2004: 113 < <http://kultur.regeringen.se>)

Lean juo ovdal (Ylikoski 2004: 112–113, 136–141) árvalan, ahte ovdamearkka (34) *V-n- ja V-ndihthe* -ráhkadus lea viehka lunddolaš relikta *ndihthe*-hámiid substantiivvalaš vássánáiggis. Dás ja ovdamearkka (33) *V-n- ja V-n láhkái* -ráhkadusas lea nappo sáhka seammalágan konjunkšuvdnaredukšuvnnas go (seamma láhkai $N_{gen.}$ + postposišuvdna -álgosaš) mánggaidlogu komitatiivva *guin*-gehčosa geavaheamis ráhkadustiippas *áhkái(d) ja mánáiguin*.

Syntávssa dáfus *nláhkai*-hápmi – ja vuot *ndihthe*-hápmige – spiehkasta aitošaš dahkunomenráhkadusain dan ektui, ahte das sáhttet leat dušše vearbbaide muhto eai substantiivvaide typihkalaš merrosat (omd. **mañimus ohcanláhkai/ohcandihthe*, vaikko *mañimus ohcama mañjel*; dárkileappot omd. Ylikoski 2004: 99). Sierralágan adverbiala merrosat leat gal vejolaččat earáge dahkunomenráhkadusain, muhto Lagercrantz (1929: 51) máinnašan cealkagis *Dološ olbmot ráhkadedje bearragiid cahkkehaddanláhkai dola* oidnojuvvo maid *nláhkai*-hámi objeakta, *dola*; albma dahkunomenráhkadusain dákkár objeavttat eai leat vejolaččat (**cahkkehaddama mañjel dola*, muhto fas gal *cahkkehaddandihthe dola*).⁵

nláhkai-hámi semantihkalaš iehčanasvuohta lea čalbmošeamos attributiiva funkšuvnnain (ovdamearkkat 28–32), dannego attributiiva pronomen/substantiiva + *láhkai* -ráhkadusat livčče veadjemeahttumat (omd. **danláhkai bálkkášupmi*). *nláhkai*-hámi semantihkka lea muđuige čielgaseamos ja gáržžimus juste attributiiva funkšuvnnain, main das orru álo leamen patientaorienterejuvvon dahjege ng. passiiva mearkkašupmi. Predikatiivvalaš ja adverbiala *nláhkai*-hámiid mearkkašumit leat goitge viehka lahka *láhkai*-sáni dábalaš mearkkašumi, muhto juo ovdalaččas máinnašuvvon morfologalaš ja syntávssalaš sivaiddihthe *nláhkai*-hápmi sáhttá adnojuvvot sullii seamma iehčanas hápmiin go omd. dahkunomenis luovvunan *miin*-hápmásaš «aktio komitatiiva» (Ylikoski 2002) dahje ng. aktio lokatiiva, man juo Bergsland (1961: 27–28) lea fuomášan spiehkastit dábalaš dahkunomena

⁵ Dán čálloša referee-árvoštalli lea lasihan, ahte objeakta lea vejolaš maiddá omd. cealkagis *Hávlár lei fatnasis láddagasas báhčnláhkái čáhcelottiid* (vrd. ovdamearkka 7), juos juo gal gaskkohagaid muđuige muhtun deverbála suorggádusain, omd. *Mis lei fáktemuš juohke balvva*; mañimus máinnašuvvon ráhkadusat eai goit leat lahkage nu produktiivvat, ahte dat sáhtášedje dulkojuvvot vearbba sojahanhápmiin (dárkileappot omd. Korhonen 1974: 11–12).

sojahanhámiin (gč. Ylikoski 2004: 75–81, 119–120).⁶

Loahpas sáhtta cealkit, ahte *nláhkai*-hámi – nugo mu ovddit čállošiiin gieđahallojuvvon *miin-*, *ndihte-* ja maid *nvárás-*suffiksála vearahámiidge – sáhtta dulkot vuosteovdamearkan dan árbevirolaš fennougristihkas dábálaš oidnu, man mielde juste sámegielat leat earenoamáš buorre ovdamearka das, mo birastahtti indoeurohpalaš gielat leat báidnán urálalaš giellaid nu garrasit, ahte álgoálggus agglutinatiivvalažžan navdojuvvon giellatiipa lea nuppástuvvan typihkalaš fusionála giellan (gč. Ylikoski 2002: 84, 157, 2004: 151 ja čujuhusaid doppe). *nláhkai*-hápmi ja eará aktios luovvnan vearahámit čájehit, ahte mángga fusionaliserennuppástusa lassin šaddet oktanaga maiddá áibbas odđa agglutinatiiva ii-finihtta vearahámit, mat bealisteaset doalahit giela álgoálgosaš morfosyntávssalaš iešvugiid.

Gáldut

Materiálagáldut

AL = Guttorm, Eino: *Árbeeatnan luohiti*. Deatnu: Jår’galæd’dji Å/s, 1981.

ČN = Vest, Jovvna-Ánde: *Čáhcegáddái nohká boazobálggis*. Kárášjohka: Davvi Girji o.s., 1992.

IŠ = Guttorm, Hans Aslak: *Iešnjárgga šiljut*. Deatnu: Jår’galæd’dji Å/s, 1986.

K = Vars, Ellen Marie: *Kátjá*. Kárášjohka: Davvi media o.s., 1986.

RB = Idivuoma, Per: *Rievvarbiegga*. Deatnu: Jår’galæd’dji Å/s, 1980.

RLV = Ravila, Paavo (doaimm.): *Reste lappischen Volksglaubens*. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne LXVIII. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1934.

---

⁶ Maiddái Sammallahti (2005: 161, 274–275) dulko aktio komitatiivva iehčanas vearahápmiin, muhto omd. *nláhkai*-ráhkadusaid son ii earut dábálaš postposišuvdnagihpuin (op. cit. 109, 119, 122, 159, 243), ja son čálláge dáid ráhkadusaid álo guoktin sátnin. Sammallahti ii goit gidde fuomášumi *nláhkai*-hámiid attributiiva geavaheapmái (ovdamearkkat 28–32); earenoamážit dakkár substantiivva attribuhtat main sáhttet leat vearahámiide typihkalaš merrosat – nappo hámit, mat devdet dábálaš partisiha kritearaid – illá livččege dulkomis mange láhkai normála postposišuvdnagihppun. Leage fuomášan veara, ahte juste attributiiva *nláhkai*-hámit čállojuvvojit measta álo oktan sátnehápmiin.

RR = Olsen, Inger Margrethe: Ruoktot ruktui. – Š 1/1993 s. 23–25. Indre Billefjord: Idut.

Eará gáldut

- BARTENS, RAIJA 1978: Suomen ja lapin passiiviset partisiipit. – Alho Alhoniemi (doaimm.), *Rakenteita. Juhlakirja Osmo Ikolan 60-vuotispäiväksi 6.2.1978* s. 75–85. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6. Turku: Turun yliopisto.
- BERGSLAND, KNUT 1961: *Samisk grammatikk med øvelsesstykker*. Oslo: Universitetsforlaget.
- FRIIS, J. A. 1856: *Lappisk Grammatik*. Christiania.
- 1887: *Ordbog over det lappiske sprog med latinsk og norsk forklaring samt en oversigt over sprogets grammatik*. Christianiæ.
- GRUNDSTRÖM, HARALD 1946–1954: *Lulelappsk ordbok*. Uppsala: A.-B. Lundequistska Bokhandeln.
- Hakulinen et al. 2004 = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HASPELMATH, MARTIN 1994: Passive participles across languages. – Barbara Fox – Paul Hopper (doaimm.), *Voice: Form and Function* s. 151–177. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- ITKONEN, ERKKI 1987: *Inarilappisches Wörterbuch. II. L–P*. Lexica Societatis Finno-Ugricae XX,2. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- KORHONEN, MIKKO 1974: *Die Konjugation im Lappischen. Morphologisch-historische Untersuchung. II. Die nominalen Formkategorien*. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 155. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- KORTMANN, BERND 1997: *Adverbial subordination. A typology and history of adverbial subordinators based on European languages*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- LAGERCRANTZ, ELIEL 1929: *Sprachlehre des Nordlappischen nach den seelappischen Mundarten*. Bulletin 3. Oslo: Oslo Etnografiske Museum.
- MAGGA, OLE HENRIK 1986: *Studier i samisk infinitivsyntaks. Del I: Infinitiv-*

- setning. Akkusativ og infinitiv.* Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta.
- MAGGA, TUOMAS 2002: North Saami and majority languages. – Endre Mørck – Tuomas Magga (doaimm.), *Samiska i ett nytt årtusende* s. 117–134. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- NIELSEN, KONRAD 1926: *Lærebok i lappisk. I. Grammatikk.* Oslo: A.W. Brøgers boktrykkeris forlag.
- 1979 (1932–1962): *Lappisk (samisk) ordbok. Grunnet på dialektene i Polmak, Karasjok og Kautokeino.* Oslo: Universitetsforlaget.
- PENTTILÄ, AARNI 1935a: [Árvvoštallan girjjis Paavo Ravila (doaimm.): *Reste lappischen Volksglaubens* (= materiálagáldu RLV).] – *Virittäjä* 39 s. 174–185.
- 1935á: Prof. Ravilan vastineen johdosta. – *Virittäjä* 39 s. 315–320.
- RAVILA, PAAVO 1935: Erään arvostelun johdosta. – *Virittäjä* 39 s. 309–315.
- SAMMALLAHTI, PEKKA 1989: *Sámi-suoma sátnegirji. Saamelais-suomalainen sanakirja.* Ohcejohka: Jorgaleaddji Oy.
- 2005: *Láidehus sámegiela cealkkaoahpa dutkamii.* Kárášjohka: Davvi Girji.
- YLIKOSKI, JUSSI 2002: Zu den adverbialen Nominalkonstruktionen im Nordlappischen. – *Finnisch-Ugrische Forschungen* 57 s. 68–166. [Maiddá <http://cc.oulu.fi/~jylikosk/zudenadv1.pdf>]
- 2004: Zu den adverbialen Nominalkonstruktionen im Nordsaamischen II. Finale Konstruktionen. – *Finnisch-Ugrische Forschungen* 58 s. 57–161. [Maiddá <http://cc.oulu.fi/~jylikosk/zudenadv2.pdf>]

The North Saami non-finite in *-nláhkai ~ -nládje*

The article is a description of a previously underdescribed non-finite verb form in North Saami. From a diachronic point of view, the formation in *-nláhkai ~ -nládje* consists of a shortened variant of the verbal noun followed by the adverb or postposition *láhkai ~ ládje* 'in the manner of'. However, with reference to the morphological, syntactic and semantic properties of *-nláhkai ~ -nládje* it is asserted that a new, independent non-finite has branched away from an otherwise noun-like use of the verbal noun.

Based on extensive data from the contemporary literary North Saami, it is maintained that the non-finite in *-nláhkai ~ -nládje* is used in three distinct functions: Most commonly, it is used in the function labeled «predicative» in the article, i.e. in clauses like *Filbma lea oastinláhkai DVD-skearrun* [film be.3SG buy.nláhkai DVD-disc.ESS] 'the film can be bought («is buyable») in DVD' or *Son bajidii niibbi čuggenládje* [s/he raise.PAST.3SG knife.ACC stab.nládje] 's/he raised the knife ready to stab' where the non-finite appears to describe the action denoted by the verb as having a modal meaning of possibility, although other dynamic modal interpretations are also possible. Secondly, the non-finite may be used as an adverbial modifier of manner, e.g. *Govvadáidda oahpahunvo stoahkanláhkai* [visual.arts teach.PASS.3SG play.nláhkai] 'the visual arts are taught through playing'. Thirdly, one can occasionally come across sentences where the non-finite in *-nláhkai ~ -nládje* is used as a participle-like modifier of a noun, e.g. *jahkásaččat juohkinláhkai bálkkášupmi* [yearly give.away.nláhkai prize] 'a prize that is awarded every year'.

Jussi Ylikoski

Giellagas-instituhtta, Oulu universitehta
jussi.ylikoski@oulu.fi